

Çiftçi Mallarının Korunması Kanunu (2 Temmuz 1941)

Çiftçi Mallarının Korunması Hakkında Kanun Tasarısı Tarım Bakanlığı tarafından hazırlandıktan sonra Bakanlar Kurulu tarafından 13 Mayıs 1940 tarihinde TBMM Başkanlığına sunulmuştur. Tasarının gerekçesinde şu hususlara yer verilmiştir:

- Tasarı ülkemizde iktisadi ve toplumsal alanlarda her yıl ciddi gedikler açan tarım alanındaki güvensizlik durumuna etkin düzenlemelerle son vermeyi amaçlamaktadır.
- Ülkemizde çiftçi arazileri çoğunlukla dağınık ve açıktır. Bundan dolayı bağ, bahçe ve tarla ürünleri çeşitli saldırılara ve zararlara maruz kalmaktadır.
- Bu durum bazı bölgelerde çiftçileri çiftçilikten bezdirecek noktaya gelmiştir.
- Deneyimler, genel güvenlikten sorumlu jandarma teşkilatıyla bu sorunun çözülemeyeceğini göstermiştir. Tarımsal üretimin korunması ve artırılması, çiftçiler arasında bu konuda çıkan uzlaşmazlıkların giderilmesi için bu konuda özel kurallar konmasını ve ayrı bir teşkilat kurulmasını acil bir gereksinim haline gelmiştir.
- Bu amaçla öncelikle saldırı ve zarara maruz kalan çiftçi mallarının türleri belirlenmektedir.
- Oluşturulacak teşkilat yerel saygınlığa sahip bir meclis tarafından yönetilecektir.
- En üst merci olarak tasarlanan "*murakebe meclisleri*" yerel saygınlığı olan çiftçiler ile en büyük mülki amirin başkanlığında tarım, veteriner, emniyet müdürleri, jandarma komutanından oluşmaktadır.
- Mahalli idarelerin kaynaklarının yetersizliği dikkate alınarak oluşturulacak teşkilatın giderlerinin yapılacak hizmetler karşılığında çiftçilerden alınması öngörülmüştür.
- Çiftçilere yeni bir yük getirmekten kaçınmak gerektiği halde mallarının korunması ve kesinleşmiş bir zarardan kurtulmaları için görelî olarak çok daha hafif bir fedakârlık yüklenmiştir. Bu yolla hem tarımsal güvenlik sağlanmış olmakta, hem de meydana gelme ihtimali olan sınırlı sayıdaki zarar tazmin edilmiş olacaktır.
- Mali durumları iyi olmayan ve bu yüzden diğer vergilerden muaf olan göçmenler ile asgari geçim standartlarının altında gelire sahip olan çiftçilere muafiyet getirilmiştir.
- Çiftçi mallarına zarar verenlerin cezasız kalmamaları ve bu tür kişileri terbiye etmek için bu suçlar şikâyete bağlanmamıştır.
- Bu konudaki davaların erken sonuçlanması için düzenlemeler yapılmıştır.

Tasarı Meclis'e 37 madde olarak sunulmuş ve 3 ayrı komisyona havale edilmiştir. Tasarımı Tarım Komisyonu 04.06.1940, İçişleri Komisyonu 27.07.1940 ve Adalet Komisyonu 03. 05. 1941 tarihinde sonuçlandırmıştır. Tarım Komisyonu madde sayısını 34'e düşürürken, İçişleri Komisyonu 45'e, Adalet Komisyonu 38'e yükseltmiştir. Genel Kurul 9 Mayıs 1941 tarihinde yapılan ilk tartışma hangi komisyon raporunun görüşmelere esas alınacağıyla ilgili olmuştur. İçişleri Komisyonu sözcüsü sorunu bir güvenlik sorunu olarak görmüş ve yeni bir teşkilat kurarak yeni bir mali yük oluşturmak yerine mevcut güvenlik teşkilatlarının güçlendirilmesinin daha doğru olacağını belirtmiştir. Bu nedenle de görüşmelerde bu yönde değişiklikler yapan İçişleri Komisyonu metninin esas alınmasını önermiştir. Adalet Komisyonu sözcüsü ise genel güvenliğin devletin güvenlik teşkilatları tarafından başarıyla yürütüldüğünü ve sorunun bir güvenlik sorunu olarak görülemeyeceğini; sorunun ortaya çıkan zararların nasıl tazmin ve telafi edileceğine ilişkin "*adli bir mevzu*" olduğunu ve bu nedenle Adalet Komisyonunun ihtisas alanına girdiğini belirtmiştir. Başkan, genellikle tasarımı hazırlayan bakanlığa koşut komisyon raporlarının görüşmelere esas alındığını ve bu yüzden Tarım Komisyonu

raporunun görüşmelere esas alınması gerektiğini açıklamıştır. Ancak bu önerilerin hiçbiri kabul edilmemiş ve sunulan bir önerenin kabulü üzerine dört komisyondan (İçişleri, Adalet, Tarım ve Ekonomi) seçilecek beşer kişiden oluşan 20 kişilik bir geçici karma komisyon kurulmuştur. Bu yüzden Genel Kurul görüşmeleri bu komisyonlardan birinin raporu üzerinde değil karma komisyon raporu üzerinden sürdürülmüştür. Geçici komisyon Adalet Komisyonu metnini esas almakla birlikte, diğer komisyonların önerilerini de dikkate almış ve 9 Haziran 1941 tarihinde raporunu sunmuştur. Rapor üzerindeki birinci görüşmeler 16, 18, 20, 23 ve 25 Haziran 1941 tarihli 65-69. Birleşimlerde; ikinci görüşme 30 Haziran 1941 tarihli 71. Birleşimde tamamlanmıştır. Bu Birleşimde yapılan oylamada toplam 429 üyenin 198'i kabul, 3'ü red, 3'ü çekimsiz oy kullanmış ve karar yetersayısına ulaşamamıştır. 2 Temmuz 1941 tarihli 72. Birleşimde tekrarlanan oylamaya 245 kişi katılmış ve Tasarı 4 red, 3 çekimsiz oya karşılık 238 oyla kabul edilmiştir. Kanun, 38 madde halinde 10 Temmuz 1941 tarihinde Resmi Gazete'de yayınlanarak yürürlüğe girmiştir.

Kanunun içerdiği düzenlemelerin kapsamı TBMM'de çeşitli tartışmaların konusu olmuştur. Tartışmalar sonunda kabul edilen Kanun hükümlerine göre koruma altına alınan çiftçi mallarını üç altbaşlık halinde göstermiştir:

- Ekili, dikili veya kendiliğinden yetişen bütün bitkiler ile Orman Kanunu kapsamına girmeyen ağaçlar ve ağaçlıklar,
- Tarımda kullanılan veya tarımla ilgili olan her tür taşınır ve taşınmaz mallar,
- Su arkları, set ve bentlerle hendek, çit, duvar ve emsali engeller, tarla ve bahçe yolları (m. 1).

Kanun şehir ve kasabalardaki çiftçi mallarını koruma altına almamıştır. Görüşmeler sırasında şehir ve kasabalarda tarımın yaygın olmadığı ve Kanunun buralarda uygulanmasının güçlüğü dile getirilmiştir. Bu nedenle Kanunun sadece şu alanlarda uygulanması öngörülmüştür (m. 2):

1. Köy sınırları içinde,
2. Şehir ve kasaba sınırları dışında olup tarımsal ürün elde edilen alanlarda.

Şehir ve kasaba dışında olan bu yerler bir belediye sınırı içinde olabileceği gibi belediye sınırları dışında da olabilir. Bir başka anlatımla hem köy olmayan, hem de şehir ve kasaba olmayan yer ister belediye olsun ister olmasın, eğer tarımsal ürün elde ediliyorsa, Kanunun kapsamındadır. Köy ve şehir dışında kalan bu alanların sınırlarının saptanması aşağıda incelenecek murakabe heyetinin görevleri arasında sayılmıştır. Murakabe heyeti, bu sınırları değiştirebileceği gibi köye bağlamakla da yetkilendirilmiştir (m. 8).

Kanun isteğe bağlı olarak, iki grubun Kanun kapsamı çıkmasına izin vermiştir (m. 34):

1. Toplu olarak 100 hektardan fazla arazi işletenler,
2. Koruma veya ihtiyar meclislerinin iznini almak koşuluyla şehir ve kasaba civarındaki ve köylerdeki sebze, çiçek, meyve ve dut bahçeler ile fidanlıklar.

Kanun buralarda ilgililerin özel bekçi tutmak koşuluyla koruma parasını verme yükümlülüğünden kurtulabileceklerini öngörmüştür. Ancak koruma parası ödemeyenlerin zarara uğramaları halinde bir tazminat almalarına da izin verilmemiştir. Bir başka anlatımla düzenleme kısmen bir tür genel tarım sigortası olarak tasarlanmış ve sahip olduğu özel sigorta nedeniyle sigorta primi yatırmayanların zararlarının tazmin edilmeyeceği öngörülmüştür. Kanun, çiftçilerin kanun kapsamında kalmalarını sağlamak için, özel bekçilerin Kanun kapsamındaki bekçilerin sahip oldukları silah taşıma gibi yetkilere sahip olmadığını hüküm altına almıştır.

Kanunun önemli bir kısmı oluşturulan teşkilata ilişkindir. Kanun yukarıdaki köy sınırları içi ve şehir ve kasaba dışı ayırımına uygun olarak iki farklı yetkili kurul belirlemiştir (m. 3):

1. Köylerdeki çiftçi mallarını ilgilendiren işlerden “köy ihtiyar meclisi”
2. Diğer alanlardaki çiftçi mallarını ilgilendiren işlerden “koruma meclisi”.

Köy ihtiyar meclisi Köy Kanununa göre seçmenlerin oluşturduğu köy derneği tarafından seçilmektedir. Dolayısıyla Kanun çiftçi mallarını korumak için Köy Kanunu’nda mevcut bir organı görevlendirmiştir.

Tasarıda köy dışında olan ancak şehir ve kasaba alanlarına girmeyen alanlarla ilgili olarak belediye encümeninin görevlendirilmesi önerilmiştir. Ancak görüşmelerde belediye encümeninin mevcut görevlerini bile yerine getirmede güçlüklerle karşılaştığı düşünülerek koruma meclisi üyelerinin, belediye meclisi tarafından seçilmesi öngörülmüştür. Ticaret ve Sanayi ve Ziraat odaları bulunan yerlerde bu odaların üyeleri de belediye meclisine seçim için katılmaktadır. Seçimlerde beş asıl, beş yedek üye olmak üzere, dört yıl için toplam 10 üye, gizli oyla seçilmektedir. Koruma meclisi üyeliğine seçilecek olanların belediye meclisi üyesi seçilme yeterliliğine sahip olmaları ve tarım alanında tarımla uğraşmaları gerekmektedir. Ancak bunların belde sakini olmalarına gerek bulunmamaktadır. Üyeler kendi aralarından bir başkan ve bir başkanvekili seçmektedir(m. 4).

Kanun köy ihtiyar meclisleri ve koruma meclisleri üzerinde üst merci olarak, her il ve ilçede birer *murakabe heyeti* kurulmasını öngörmüştür. Murakabe heyeti, il merkezinde valinin idare mensupları arasından seçeceği bir kişinin; ilçelerde kaymakamın başkanlığı altında, tarım ve veteriner müdür veya memurları ile belediye meclisi seçilme yeterliliğine sahip tarım alanında tarımla uğraşan kişiler arasından seçilen beş kişiden oluşur. Bu kişiler koruma meclisine seçilen üyelerin seçildiği yöntemle seçilirler (m. 3-5).

Kurullar üye tamsayısının salt çoğunluğu ile toplanmakta ve toplantıya katılanların salt çoğunluğu ile karar almaktadırlar (m. 6).

Kanun, kurulların işleyişinin kendi başına bırakılmasının sakıncalarını dikkate alarak bütün kurullar üzerinde ve arasında çok katmanlı bir denetim öngörmüştür. Öncelikle murakabe heyetine, koruma ve ihtiyar meclislerini görev ve yetki yönünden sürekli gözetleyip denetleme görevi verilmiştir (m. 8). Ayrıca valilere Kanunun iyi işlenmesini denetleme görevi verilmiştir. Valiler kanunun uygulanmasında görülen hataların düzeltilmesini murakabe heyetinden isteyebilmektedirler. Tarım Bakanlığı ile İçişleri Bakanlığına hem murakabe heyetini, hem de ihtiyar meclisi ile koruma meclisini, yetkilendirilecek memurlar eliyle doğrudan teftiş etme görevi verilmiştir. Aynı kurulların vali tarafından doğrudan veya yetkilendireceği kimseler tarafından dolaylı teftiş edilmesi de öngörülmüştür(m. 11). Bu düzenlemeler Tasarıda bulunmayıp geçici komisyon tarafından şu gerekçelerle konmuştur:

Kanuna hayatiyet verecek olan bu vazifelerin hüsnü suretle ifasını temin encümenimizi ehemmiyetle alâkalandıran bir mevzu olmuştur. 11 nci maddenin bu teşekküllere ait muamelât ve mesainin mahallin en büyük mülkiye âmiri veya onun tavzif edeceği kimseler tarafından devamlı bir teftişe tâbi tutulacağı hakkında ihtiva eylediği hükümlere ilâveten, valilere ayrıca bir ııumû murakabe salâhiyetinin tanınması ve tatbikatta müşahede edilecek yolsuzlukların valinin talebi üzerine murakabe heyetince islah edilebilmesi kanunun iyi tatbikma matuf tedabir cümlesindedir.

Kanun devlet organlarına yükümlülük getirmekten kaçınırken, korumadan yararlanacak çiftçilere de ek yük getirmemeye özen göstermiştir. Kanuna göre burada söz edilen kurulların üyeleri belirtilen hizmetleri gönüllülük esasına göre yürütmek zorundadırlar, bunlara herhangi bir ücret ve masraf ödenemez. Sadece uzak mesafelere gidilmesi gerekirse yol masrafı ve bilirkişi ücreti koruma sandığından ödenir, ancak bu ödemeler zararı verenden tahsil edilerek sandığa iade edilir. Şikâyetçinin iddiası doğru değilse, masraf şikâyetçiye ödettirilir (m. 9).

Kanunun kapsamına giren alanlarda görevli olan köy ihtiyar meclisi ile koruma meclisinin her birinin kendi göre alanlarındaki görevleri şöyledir (m. 7):

- Koruma kadrosu ve bütçesi ile senelik koruma ücreti tarifelerini saptamak ve bu saptamaları murakabe heyetinin incelemesine ve onayına sunmak,
- Koruculuk için Köy Kanununda yazılı hükümlere göre bekçiliğe ehil gördüklerini seçerek tayinlerini vali veya kaymakamın onayına sunmak, bekçi sayısını, çalışma sürelerini, aylık veya yıllık olarak verilecek para ya da mal miktarını ve çalışma koşullarını belirlemek, görev alanlarını ayırmak, görevlerini yerine getirebilmeleri için gerekli önlemler almak,
- Hayvanlar için ortak çoban tutmak,
- Suların ekili alanlara ve yollara yapacağı tahribatı önlemek ve su arkları ve hendeklerle tarla ve bahçe yollarını tamir ettirmek ve bu yüzden doğacak masrafları bütçe harici olarak ilgililer arasında yararlanmaları oranında bölüştürmek ve tahsil etmek ya da fiilen çalışmak isteyen ilgililerin ödeme yerine çalışmalarına izin vermek,
- Suların, sivrisinek yetişmesine elverişli birikintiler yapmasına engel olmak ve bu amaçla açılan kanallar, mecralar ve kurutulmuş toprakları korumak,
- Elli liraya kadar olan zarar ve ziyan işlerine bakmak,
- Kanunda belirtilen idari cezaları vermek ve yazılı diğer görevleri yapmak.

Murakabe heyeti, ihtiyar meclisi ile koruma meclisinin üst mercii ya da onay makamı olarak tasarlanmıştır. Heyetin, sınırlara ilişkin olarak yukarıda aktarılanlar dışındaki görev ve yetkileri şunlardır (m. 8):

- İhtiyar meclisi ve koruma meclisi tarafından sunulan koruma kadrosu ile bütçesini ve senelik koruma bedeli tarifelerini, gerekliyse değişiklik yaptıktan sonra onaylamak,
- Korucu çalıştırma gücü olmayan köyleri saptamak,
- Koruma ve ihtiyar meclisi kararlarına yönelik itirazları incelemek, (Bu kararlara karşı itiraz süresi 10 gün olarak belirlenmiştir. İtiraz üzerine ya da itirazsız kesinleşen kararlar aleyhine yargı yoluna başvurmak yasaklanmıştır.)
- İhtiyar ve koruma meclislerinin şu yöndeki önerilerini inceleyerek karara bağlamak:
 - Hayvanların korunması ve idaresi ile geçeceği yolların tayini.
 - Tarla, bağ ve bahçe sınırlarının belli edilmesi veya bu yerlerin korunmasını sağlamak için mahallince yapılması olanaklı ve alışıldık engeller konması.
 - Tarla yolları, su arkları ve sınır hendeklerinin set ve bentlerin kalitesi ve korunması.
- Kanunda gösterilen diğer işleri görmek.

Teşkilatın bir parçası olan bekçiler Kanunda çok sayıda maddenin konusudurlar. Koruma kadro ve bütçesi ihtiyar meclisi ya da koruma meclisi tarafından önerilmekte ve murakabe heyeti tarafından onaylanmaktadır. Dolayısıyla bekçi sayısı bu kurulların belirlediği ihtiyaç sonunda kararlaştırılmaktadır (m7-8). Kanun, köy kanunundaki “korucular” ile “bekçiler” arasında bir geçişkenlik öngörmüştür. Köyden elde edilecek gelirler bir bekçiye harcandığında, korucu istihdamı için yeterli ödenek kalmamışsa, köy korucusu yerine bekçi istihdam edilir ve korucuya ödenecek miktar, bekçiye ödenmek üzere koruma sandığına aktarılır (m. 8, 19). Bekçi istihdamı halinde köy kurucusu istihdamından vazgeçilmesinin gerekli olması durumunda, köy korucusu tarafından yapılan hizmetler de bekçi tarafından yapılmak zorundadır (m. 13).

Bekçilere aşamalı bir görev dizisi yüklenmiştir (m. 12-24):

1. Çiftçi mallarına zarar verilmesini önlemek,
2. Zarar verildiğinde zarar verici fiilin devamını önlemek,
3. Zarar oluşmuşsa zararın saptanmasına yönelik delilleri toplayarak ihtiyar ya da koruma meclislerine sunmak.

Böylece bekçiler önce zararın hiç doğmaması, zarar doğmuşsa en aza indirilmesi ve zarar oluşmuşsa tazmin için gerekli delilleri toplamakla yetkilendirilmiştir. Bekçilerin zararın saptanması konusunda uzman olmadıkları düşünülerek bilirkişi incelemesine yer verilmiştir. İhtiyar meclisi veya koruma meclisi tarafından seçilen bilirkişi zararın oluşmasından itibaren en geç 24 saat içinde olayı haber veren bekçiyle birlikte olay yerine gitmek ve zararın miktarı ile oluş koşullarını tutanakla saptamak zorundadır. Önemli olaylarda ihtiyar meclisi ya da koruma meclisi üyeleri de bilirkişi heyetine katılabilmektedir (m. 25). Bekçilerin sundukları hizmetlerde bir aksama olmaması için başka bir işte çalıştırılmaları ya da geçici bile olsa kendi bölgeleri dışına gönderilmeleri yasaklanmıştır. Bunun tek istisnası genel güvenlik ve asayiş ile su baskını, deprem ve yangın gibi afetlere ilişkin olağanüstü hallerdir(m. 13). Bekçilere görevlerini yapabilmeleri için silah taşıma (m. 32) ve silah kullanma (m. 33) yetkisi verilmiştir. Bekçi silahlarının ve cephanelerinin Devlet tarafından karşılanması öngörülmüştür. Bekçilere Kanun'a uygun davranmaya zorlamak için Köy Kanununda öngörülen kimi cezaların yanında, "üç günden az ve on beş günden çok olmamak üzere ücret kesmek ve işten çıkarma" cezası öngörülmüştür (m. 14).

Kanun gelirlerin toplanması zararlar ile giderlerin karşılanması için Devlet malı statüsüne sahip ve Tarım Bakanlığı tarafından denetlenen bir "*koruma sandığı*" kurulmasını öngörmüştür. Koruma gelirleri ve koruma sandığındaki paranın haczedilmesi yasaklanmıştır (m. 22). Koruma sandığındaki paraların üç amaçla kullanımı gerekmektedir (m. 21):

1. Bekçi ücretleri,
2. Çiftçi mallarına verilen zararlardan dolayı mal sahiplerine yapılacak ödemeler,
3. Kanundaki hizmetlerin yerine getirilmesi için yapılacak zorunlu giderler. Ancak bu amaçla yapılacak giderlerin yıllık toplamının, bekçi ücretleri toplamının yüzde onu aşması yasaklanmıştır.

Koruma sandığının çeşitli gelirleri bulunmaktadır. Ancak dikkat çekici nokta, koruma sandığına Devletin bütçe gelirlerinden herhangi bir pay ya da yardım aktarılmamış olduğudur. Sandık tümüyle yürütülecek faaliyetlerden elde edilecek gelirlerden oluşmaktadır. Bunlardan birincisi meclisler tarafından belirlenen ve murakabe heyeti tarafından onaylanan koruma tarifelerine göre toplanacak gelirlerdir. Ancak bu tarifenin belirlenmesine yönelik çeşitli ölçütler getirilmiştir (m. 15):

- Koruma tarifesi, 1 yıllık bekçi ücretleri+ bekçi ücretlerinin %30'unu geçmeyen zarar-ziyan ve masraf karşılığını aşamaz.
- Koruma tarifesi yerel örf ve âdet, iktisadi durum ve ilgili arazinin verimine, ürünün türüne veya hayvan cinsine göre düzenlenir.
- Koruma tarifesi ilan edilir.
- Ücretler üretim durumu gözetilerek en uygun zamanda tahsil edilir.

Böylece kanun koruma sandığının gelirlerinin giderlere göre oluşmasını güvenceye almıştır. Öncelikli amaç bekçi ücretlerinin ödenmesi; sonraki amaç oluşan zararların tazmin edilmesi ve son amaç Kanunda öngörülen diğer hizmetlerin yerine getirilmesidir.

Sandığın ikinci geliri, Kanun kapsamındaki alanlardaki sürü sahiplerinden senelik olarak mal, mahsul ya da para olarak alınan koruma parasıdır (m. 16).

Sandığın üçüncü geliri köy bütçesinden koruma sandığına aktarılacak paradır. Kanun korucuya ek olarak bir bekçi istihdam etme gücü olmayan köylerde, korucu istihdam etme zorunluluğunu kaldırmakta ancak bu ücretin bekçiye ödenmek üzere köy bütçesinden koruma sandığına aktarılmasını öngörmektedir (m. 19).

Sandığın dördüncü geliri yakalanan başıboş hayvanlardan gelmektedir. Yakalanan başıboş hayvanlar sahipleri tarafından alınmazlarsa pazar yerinde açık artırma ile satılmak durumundadır. Bu hayvanların satışından elde edilen gelirlerden yapılan tüm masraflar düşülmekte ve kalan para bir sene süreyle emanete alınmaktadır. Bir sene içinde talepte bulunulmadığı takdirde para sandığa gelir kaydedilmektedir (m. 20).

Son olarak sandığın idari para cezalarından, gerçeğe aykırı beyanda bulunanlardan vb. tahsil edeceği paralar sandığa gelir olarak kaydedilmektedir.

Gelirlerin tümünün ortak noktası faaliyet geliri olmalarıdır. Kanun bütçeden ya da başka herhangi bir kaynaktan bir transfer öngörmemiştir.

Kanunun tanımladığı zararların giderilmesi için şöyle düzenlemeler yapılmıştır:

1. Kanunda koruma altına alınan çiftçi mallarına zarar veren kişi belli ise koruma meclisleri ve ihtiyar meclisleri ile mahkemeler tazminat kararı verebilir. Bu durumda sandıktan herhangi bir ödeme yapılması gerekmez; meclisler ve mahkeme birer hakem görevi görür: Zarar görenin zararı, zarar verene ödettirilir (m. 26, 27, 28).
2. Zararı verenin kim olduğu belli değilse saptanan zararın dörtte üçü, sandık tarafından, zarar görene ödenir. Bu durumda zararın dörtte biri zarar gören tarafından karşılanmış olur. Bu arada zarar veren saptanırsa zararın tümü zarar verene ödettirilir ve sandıktan yapılan ödeme düşüldükten sonra kalan miktar zarar görene ödenir(m. 29).
3. Zarar bir hayvanın yol açtığı zarar ise zarara neden olduğu görülen hayvanlar bekçiler tarafından yakalanarak güvence bedeli olarak saklanır. Zarar ödeninceye kadar hayvanlar alıkonur. Hayvan sahibi takdir edilecek zarar bedelini öder ya da makbul bir kefil gösterirse hayvanını geri alabilir (m. 30).

Özetlemek gerekirse, tasarı, üretim alanlarının açıkta olması ve güvenliğinin sağlanamaması nedeniyle zarara uğraması, çiftçiler arasında yaşanan çıkar çatışmaları, olatmaya dayalı hayvancılıkta bir düzen sağlanması amacıyla hazırlanmıştır. Tarım sigortacılığının yaygınlaşmamış olması sorunun temel kaynağıdır. Genel güvenlik birimlerinin yeterli güvenlik önlemleri alamaması potansiyel zararların artmasına neden olmuştur. Tartışmalarda, sorunun çözülmesi için genel güvenlik örgütlerinin güçlendirilmesi gerektiği ileri sürülmüşse de bu düşünce benimsenmemiştir. Kanun şöyle bir tasarıya dayanmaktadır: Öncelikle yerel idarelerin denetiminde, devlete yük yaratılmaksızın, bekçiler kullanılarak bir tür özel güvenlik kurulmalıdır. Giderler yararlanıcılar tarafından karşılanmalı ve mümkünse zararın oluşumu engellenmelidir. Ancak görevlendirilen meclisler merkezin taşra teşkilatı tarafından denetlenmeli, onlara kılavuzluk edilmelidir. Dolayısıyla Kanunun getirdiği *ilk* yenilik, merkezin denetiminde bir tür *özel güvenlik teşkilatıdır*. Bekçilerin silah taşıma ve kullanma yetkilerinin olmasına ve bu silahların Devlet tarafından sağlanması zorunluluğu yönünden, bu teşkilata kamusal bir içerik katıldığı da söylenebilir. Kanunun getirdiği *ikinci* yenilik bir tür *uzlaştırma mekanizmasıdır*. Alınan güvenlik önlemlerine rağmen bir zarar oluşmuşsa, zarar görenin zararlarının zarar verenden tahsil edilmesi yoluna gidilmektedir. Bu amaçla mahkeme yolu kullanılmaksızın yerel meclislerin bir tür arabulucu rolü

üstlenmeleri öngörülmüştür. Bu otoritelerin kararları çoğu kez yargı yoluna kapatılmış ve yargı organlarına itiraz üzerine sınırlı bir başvuru olanağı tanınmıştır. Kanun *üçüncü* olarak bir tür *zorunlu özel tarım sigortası* olarak tasarlanmıştır. Zararı verenin belli olmaması halinde zararın önemli bir kısmının koruma sandığı tarafından karşılanması yoluna gidilmiştir. Zararı verenin hayvan olması ve sahibinin zararı karşılamaması halinde, hayvanın satılarak zararın karşılanması yoluna gidilmiştir. Tıpkı modern sigortacılıkta olduğu gibi, zarar görenin belirli bir miktar zararı sigorta gideri olarak karşılaması kabul edilmiştir.

Tasarının görüşmeleri sırasında çiftçilerin taşınır ve taşınmaz malları kapsama alınmış, oluşturulan meclislere su birikintilerinin kurutulması, yolların tamiri gibi görevler verilmiştir. Ancak kaynak aktarılmadan verilen bu tür görevler, daha başlangıçta Kanunun işlevsel olmasını engellemiştir. Bekçilerin silah ve kıyafetlerinin Devlet tarafından karşılanması gerekirken, uygulamada bütçeye ödenek konmadığından bu hüküm işletilememiştir. Kanunda kendi özel güvenliklerini sağlayabilen belirli büyüklükteki işletmelerin kapsam dışında bırakılmasına izin verilmiştir. Ancak zaman içinde kapsam dışında kalmak isteyenlerin sayısı artmış ve mahkemeler bu konuda değişik kararlar vermişlerdir.

29.03.2011 tarihinde çıkarılan 6213 sayılı Kanunla *Kamu kuruluşları ile gerçek veya tüzel kişilere ait tarımsal işletmelerin kendi koruma tedbirlerini almaları durumunda, bu işletmelerden koruma ücreti alınmaz ve bu işletmelere koruma sandığından herhangi bir tazminat ödenmez* hükmü getirilmiş ve isteyen işletmelerin kapsam dışına çıkmasına izin verilmiştir. Son olarak **Danıştay** İdari Dava Daireleri *Bu durumda, 4081 sayılı Kanun kapsamındaki koruma hizmetlerinden ayrılma istemiyle yapılan başvuruların, ilgili çiftçiler tarafından alınan koruma tedbirlerinin ne olduğu ya da ne olması gerektiği irdelenmeksizin, bir zarara uğramaları halinde koruma sandığından herhangi bir tazminat ödenmeyeceği koşuluyla kabul edilmesi gerekmektedir* (E. 2020/56, K. 2020/16, T. 17/02/2020) biçimindeki kararıyla kapsam dışında kalmayı isteyen her çiftçinin kapsam dışına çıkabileceğini kararlaştırmış ve düzenleme bir tür gönüllü tarım sigortasına dönüşmüştür.

6213 sayılı Kanuna ilişkin gerekçede *Çiftçi Mallarının Korunması Hakkında Kanun, 2.7.1941 tarihli olup, günümüz şartlarında çiftçilerimizin ihtiyaçlarının karşılanması noktasında yetersiz kalmaktadır* denmektedir. Raporda ise *Koruma Başkanlıklarının alacaklarını takip ve tahsilde zorlandıklarına ve Başkanlarında görev alanların mali haklar yönünde sıkıntılar yaşadığına* işaret edilmektedir. Sonuç olarak Kanunun, daha başlangıcında, kaynak gösterilmeksizin meclislere yüklenen görevler yönünden etkisizleştirildiği ve zaman içinde kapsam dışına çıkma istekleri nedeniyle yapılan yasal düzenlemeler ve yargı kararları nedeniyle işlevsizleştirildiği görülmektedir. Bu yüzden Komisyon Raporunda 1992 yılından başlayarak Kanunun tümünden değiştirilmesi yönünde üç ayrı girişimin sonuçlandırılmadığı ifade edilmektedir.

Fahri BAKIRCI

KAYNAKÇA

ÜNAL, Feyzullah, “Kırsal Alanlarda Güvenliğin Yasal ve Yapısal Sorunları: Köy Kolluğu Örneği”, **Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, S 62, Kütahya 2019, s. 200-211.

YÜCER, A. Ahmet, KARKACIER, Osman, “Tarım Alanlarında Bitkisel Üretimin Hayvan Zararlarından Korunması ve Çiftçi Mallarının Korunması Hakkında Kanun”, **Gaziosmanpaşa Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi**, S 12, Tokat 1995, s. 27-33.

<https://www5.tbmm.gov.tr/tutanaklar/TUTANAK/TBMM/d06/c018/tbmm06018050.pdf> (Erişim Tarihi: 30 Mart 2023)

<https://www5.tbmm.gov.tr/tutanaklar/TUTANAK/TBMM/d06/c019/tbmm06019065.pdf> (Erişim Tarihi: 30 Mart 2023)

<https://www5.tbmm.gov.tr/tutanaklar/TUTANAK/TBMM/d06/c019/tbmm06019066.pdf> (Erişim Tarihi: 30 Mart 2023)

<https://www5.tbmm.gov.tr/tutanaklar/TUTANAK/TBMM/d06/c019/tbmm06019067.pdf> (Erişim Tarihi: 30 Mart 2023)

<https://www5.tbmm.gov.tr/tutanaklar/TUTANAK/TBMM/d06/c019/tbmm06019068.pdf> (Erişim Tarihi: 30 Mart 2023)

<https://www5.tbmm.gov.tr/tutanaklar/TUTANAK/TBMM/d06/c019/tbmm06019069.pdf> (Erişim Tarihi: 30 Mart 2023)

<https://www5.tbmm.gov.tr/tutanaklar/TUTANAK/TBMM/d06/c019/tbmm06019071.pdf> (Erişim Tarihi: 30 Mart 2023)

<https://www5.tbmm.gov.tr/tutanaklar/TUTANAK/TBMM/d06/c020/tbmm06020072.pdf> (Erişim Tarihi: 30 Mart 2023)

<https://www5.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem23/yil01/ss623.pdf>(Erişim Tarihi: 30 Mart 2023)

<https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/4856.pdf> (Erişim Tarihi: 30 Mart 2023)

https://www.tarimorman.gov.tr/Belgeler/4081_ciftci_mallari_korunmasi.pdf (Erişim Tarihi: 30 Mart 2023)

Danıştay İdari Dava Daireleri Genel Kurulu Kararı, E. 2020/56, K. 2020/16, Tarih: 17.02.2020

29/03/2025 tarihinde

<https://ataturkansiklopedisi.gov.tr/bilgi/ciftci-mallarinin-korunmasi-kanunu-2-temmuz-1941/?pdf=6067> adresinden eriřilmiřtir